

Марыя ЛЯШУК

Зіма на дваіх

— Ты прыйшла! Божа! Я вельмі хацеў цябе бачыць, але не верыў, што прыйдзеш. Як жа я рады гэтаму!

— Ты ляжы, табе нельга падымацца — разыдуцца швы. І хвалявацца таксама нельга.

— Не веру вачам сваім! Колькі ж мы не бачыліся? Колькі!?

— Шмат гадоў. Толькі ты супакойся — урач будзе незадаволены, калі табе стане горш.

— Мне — горш?! Так добра мне ніколі яшчэ не было... Я думаў пра цябе, калі ішоў пад нож. І баяўся, што не прачнуся, спазнюся пакаяцца, папрасіць прабачэння.

— Не трэба пра гэта... Хоць бы сёння... Табе хвалявацца нельга.

— Менавіта цяпер — і ні днём пазней... Якая лёгкая і далікатная твая рука! Не знімай яе з ілба. І другую дай мне. Дзякуй... Я ўдзячны Усявышняму за гэтую сустрэчу, за магчымасць сказаць усё, што столькі гадоў трывожыць сэрца. За тое, што, нарэшце, магу сказаць табе: «Прабач!» Ты памятаеш нашу апошнюю сустрэчу?

— Так.

— Ішоў такі ж снег, як цяпер за акном. Ты памятаеш?

— Я памятаю ўсё.

— Я прыйшоў тады пасля твайго

— Ты не спяшаешся? Працэдурі без цябе зробіць?

— Я папрасіла іншых медсястрычак.

— Дзякуй. Якія ж далікатныя твае рукі!.. Як тады, у дні нашых сустрэч. Праз шмат гадоў я ўспамінаў іх і прасіў Бога дапамагчы пабачыцца з табой яшчэ раз, каб вымаліць прабачэння. Наіўная сельская дзяўчынка, ты даверылася мне цалкам, а я падмануў твае надзеі, сапсаваў жыццё. Калі ўбачыў цябе ў аперацыйнай, чамусьці паверыў, што Бог не дасць мне сысці без гэтай споведзі.

— Аднак мне трэба ісці... Ты будзеш жыць. Хірург упэўнены ў гэтым. А ён спецыяліст высокага класа. Ты павінен жыць.

— Я вельмі хачу гэтага. Асабліва зараз... Але... Скажы мне, скажы хоць цяпер, аб чым ты хацела пагаварыць са мной тады, у нашу апошнюю сустрэчу? Які боль утойвалі твае вочы?

— Навошта варушыць мінулае?

— Скажы, малю...

— Я чакала дзіця.

— ?!

— Тваё дзіця.

— Гасподзь міласэрны!.. У мяне?! Дзіця?! Якое шчасце! Але... Ты... Ты... не пазбавілася ад яго?

— Я вельмі кахала цябе, каб здзейсніць такі грэх.

— І дзе тое дзіця цяпер?

— Ты сапраўды хочаш ведаць?

— Больш за жыццё!

— Твой сын учора аперыраваў цябе.

Дрынам — па... натуры

Надзька з Паўлам пабраліся па каханні. Праўда, Надзі давялося прыкласці нямала намаганняў, каб даказаць, што яна — найлепшая за іншых прэтэндэнтка на званне жонкі высокага чарнявага

Сустрэч таямніцы

Навелы

ў прыродзе, у сваіх чалавечых мэтах. Надзька схавалася дзесьці за цёмнымі шторамі ў маленькім пакоі і раз-пораз занепакоена клікала яго ў хату.

— Не, не буду хвацаца. Усё грызеш і грызеш мяне. Надакучыла такое жыццё. Што будзе, тое няхай і будзе, — гучна адазваўся ён і... моцна стукнуў дрынам па аконнай раме. Потым яшчэ і яшчэ, разам з ударамі грому. Надзька лямантавала не сваім голасам і клялася-галасіла, што больш ніколі не будзе чапляцца да мужа, толькі няхай той хутчэй схваецца ў хаце.

Ну, а Паўла і клікаць доўга не трэба. Хуценька шмыгнуў у пакой, дзе ўся ў слязах прытаілася Надзька, моцна абхапіў яе і прыціснуў да сябе, супакойваючы і нешта ласкава нашэптваючы на вушка.

Навальніца хутка сцішылася, а за ёю ўслед змянілася і Надзейка — стала ласкавай і пакорлівай. А калі-нікалі ўсё-ткі спрабавала ўлезці не ў сваю справу, Павел незадаволена, з пагрозай прамаўляў толькі яе імя, і Надзька ў адзін момант згаджалася:

— Добра-добра, Паўлічак, табе відней, як і што рабіць. Я ж толькі параіць хацела.

З тае пары згода прыйшла ў маладую сям'ю. Пра сваю учынак Павел доўга нікому не расказваў. А каханай жонцы — тым больш. Навошта? Галоўнае — вынік задавальняў абайх.

Журба блакітных незабудак

Ах, як любіла Вольга яго, свайго Рыгора!.. Зрэшты, называць сваім яго можна было з вялікай нацяжкай, бо меў ён жонку і сына. А яе, Вользіным, становіўся толькі вечарамі, калі ўпотаў ад людскіх вачэй сустракаліся яны на палявых дарогах ды вясковых ускраінах.

Гэта было грэшнае каханне, якое не

усведамляючы немагчымасць нешта змяніць і пабудаваць сваё шчасце на аскепках чужога, усю сваю любоў перанесла на сына. Іх сустрэчы з Рыгорам сталі рэдкімі, а потым і зусім спыніліся. Свой адчай ад безвыходнасці ён тапіў у чарцы, якая аднойчы і прывяла да непараўнага. Толькі гэтым няшчасці яго сям'і не завяршыліся — фатальным стаў аўтацягнік і для яго жонкі. Іх сын у пошуках шчасця з'ехаў з вёскі. Быліём парасла некалі дагледжаная сядзіба.

Страта Рыгора незажыўнай ранаю пякла сэрца Вольгі. Ні час, ні жыццёвыя клопаты не гасілі яе тугу і смутак па ім. Толькі сыноч, яго дакладная копія, разбаўляў самотнае жыццё Вольгі. Ён быў яе адзінай радасцю і надзеяй на спакойную старасць...

...Бяда прыйшла ў яе дом нечакана. Ніколі не хварэў і не скардзіўся на недамаганне атлетычнага складу Грыша, ды з вечара раптам адчуў сябе дрэнна. Аднак выклікаць «хуткую» не дазволіў.

А раніцай было ўжо позна...

Вольга ператварылася ў цень. У чорным адзенні штодня раніцай і ўвечары ішла яна да свайго сына, падоўгу сядзела каля свежанасыпанай магілы, углядалася ў фатаграфію на жалезным крыжы.

Грышу пахавалі недалёка ад бацькі, а таму Вольга заходзіла і да яго і абодвум скардзілася на сваю адзіноту. Яна страціла сэнс існавання, ужо не было дзеля каго жыць і працаваць.

На лузе Вольга рвала блакітнавокія незабудкі і несла іх сваім Рыгорам. Той раніцай яна спяшалася трапіць да іх крыху раней — быў дзень нараджэння сына. Звыкла паклаўшы букецік спачатку на магілу старэйшага, паспяшалася да малодшага і... ледзь не абамлела: да болю знаёмая мужчынская фігура ў смутку застыла каля апошняга прытукі яе сыночка. Не цуль не збывай...

Не знімай яе з ілба. І другую дай мне. Дзякуй... Я ўдзячны Усявышняму за гэтую сустрэчу, за магчымасць сказаць усё, што столькі гадоў трывожыць сэрца. За тое, што, нарэшце, магу сказаць табе: «Прабач!» Ты памятаеш нашу апошнюю сустрэчу?

— Так.

— Шоў такі ж снег, як цяпер за акном. Ты памятаеш?

— Я памятаю ўсё.

— Я прыйшоў тады пасля твайго званка, незадаволены і раздражнёны, казаў дзёрэкасці і прыспешваў размову.

— Прашу цябе, не трэба пра гэта...

— Трэба. Ты павінна мяне выслухаць... Ты была тады такой прыгожай! Гэта я потым, праз шмат гадоў, вяртаючыся ў той зімовы дзень, успамінаў тваю шапачку, усю ў снезе, і такі ж кашушок. І вочы твае, напоўненыя болем...

— Прашу, не трэба...

— ...Прабач, я павінен сказаць усё. Паспець сказаць усё... Але я тады спяшаўся. Да іншай спяшаўся. Потым яшчэ былі жанчыны. І яшчэ. Зрэшты, часам ты прыходзіла ў мае сны. Але раницай я адмахваўся ад іх, імкнуўся забыцца як мага хутчэй. Іншыя жанчыны маячылі на маім гарызонце... Не-не, не знімай, калі ласка, рукі. Яны нібы сцішваюць боль... Дзякуй... Дык вось. Жыў як хацеў. Апамятаўся, што трэба ажаніцца, калі пераваліла за трыццаць. Аднак не ладзілася ні ў адной маёй сям'і, хоць тройчы рабіў такія спробы. Ды і дзяцей не завёў — спачатку сам не хацеў, потым не жадалі іх мае жонкі. Ім, як аказалася, патрэбны толькі грошы. А пры маёй пасадзе яны былі немалымі.

— Мне шкада цябе.

— Не трэба шкадаваць — нават гэтага я не заслугоўваю.

— Не дакарай сябе. Час змыў усе мае крыўды.

— Але я сам не дараваў сабе дагэтуль. Хутка пяцьдзясят стукне, а ты перада мною, нібы тады — у заснежанай шапачцы і такім жа кашушку. І сёння ты таксама ў белым. Халат і шапачка табе так пасуюць.

— Дзякуй.

— Больш за жыццё!

— Твой сын учора аперываваў цябе.

Дрынам — па... натуры

Надзька з Паўлам пабраліся па каханні. Праўда, Надзі давялося прыкласці нямала намаганняў, каб даказаць, што яна — найлепшая за іншых прэтэндэнтка на званне жонкі высокага чарнявага Пашкі-гарманіста. Бывала, як выйдзе ў круг, як прытопне нагой, зашчабеча высокім голасам прыпеўкі — вачэй не адвесці. А калі падміргне шматабяцальна, то хлапаче сэрца затрымціць, як той асінавы лісток.

Ды і ў працы Надзька была ўвішнай. Адным словам, згулялі маладыя ў рэшце рэшт вяселле. Прыгожая пара атрымалася, нічога не скажаш.

Але Надзька неўзабаве стала паказваць свой наравісты характар, спрабуючы ўзяць вяршэнства ў доме. То гэта зрабі, Паўлік, то тое. А калі ён спрабаваў пярэчыць, павышала голас. І ўсё часцей і часцей. Надакучыла гэта Паўлу, але ж нікуды не дзенешся — жонка ёсць жонка, за плот не выкінеш. Чакаў ён у надзеі, што ці сама Надзька зменіцца, ці які выпадак падаспее ды паспрыяе нешта змяніць у яе паводзінах.

Але Надзька не спяшалася мяняцца, больш за тое, пачала чапляцца да мужа без даў прычыны. Гэта была рызыка з яе боку, бо ўсялякае цяпенне калі-небудзь ды заканчваецца.

Але Нябёсы злітаваліся над маладой сям'ёй і... паслалі на іх вёску навальніцу. Ідэя маланкай прабіла галаву Паўла, і таму, калі гром грукатаў раз-пораз у сцарнелым небе і яго ярка асвятлялі маланкі, ён не спяшаўся ў хату. А вось Надзька панічна баялася навальніцы яшчэ з дзяцінства: калі пасвіла вясковых кароў, у чыстым полі ў час такой непагадзі была толькі яна са статкам. А навокал усё страшна грукатала і стрэлы маланак утыкаліся амаль што ў зямлю. На шчасце, усё абышлося, толькі панічны страх застаўся назаўсёды.

Гэта было блюзнерства, але Павел вырасшыў скарыстаць тое, што адбывалася

Журба блакітных незабудак

Ах, як любіла Вольга яго, свайго Рыгора!.. Зрэшты, называць сваім яго можна было з вялікай нацяжкай, бо меў ён жонку і сына. А яе, Вользіным, станавіўся толькі вечарамі, калі ўпотаі ад людскіх вачэй сустракаліся яны на палявых дарогах ды вясковых ускраінах.

Гэта было грэшнае каханне, якое не мела перспектывы, бо ён не хацеў сыходзіць з сям'і, а яна і не мела ніякіх надзей на гэта.

Але ім было добра ўдваіх, і з кожнай сустрэчай яна ўсё мацней прывязвалася да Рыгора. Ён стаў сонцам у яе акенцы.

Ах, як жа ўсё-ткі яна яго кахала!.. Так, што не звяртала ўвагі на людскія плёткі, асуджэнне родных, непрыманне строгага бацькі, смутку маці. І гэта ў вёсцы, дзе ад цікаўных вачэй не схавацца. Ідзі запырэч і апраўдайся, калі пад тваім сэрцам ужо стукае настойліва маленькае сэрцайка.

Яе радавала тое новае жыццё, якое ёй неўзабаве трэба будзе даць. А Рыгор спачатку разгубіўся. Яму не хапіла духу прызнацца, нарэшце, самому сабе, што кахае гэтую высокую смуглянку. Што пакутуюць даўно ў разладзе і ён, і яго жонка. Таму і пацягнула да той, якая кахала шчыра і глыбока. Не аднойчы пасля чарговай спрэчкі ён парываўся сысці, толькі кожны раз натыкаўся на светлы ўмольны позірк сына. Пераступіць праз яго давер так і не змог.

Другога сына падаравала яму смуглянка гарачым ліпеньскім днём. Свайго першынца яна назвала імем каханага.

Ён наведваў яе ў сельскай бальніцы на другі ж дзень і пад адкрыта цікаўныя позірк аднавяскоўцаў няёмка працягнуў невялікі букецік незабудак. З таго самага лугу, шчодро абсыпанага гэтымі блакітнавокімі кветкамі, які захоўваў таямніцы іх сустрэч.

Дзіця Рыгор прызнаў і не саромеўся нават на людзях праяўляць да яго бацькоўскія ласкі. Абудва яго сыны, народжаныя рознымі маці, былі на дзіва падобныя. Толькі вось Вольга,

скардзілася на сваю адзіноту. Яна страціла сэнс існавання, ужо не было дзеля каго жыць і працаваць.

На лузе Вольга рвала блакітнавокія незабудкі і несла іх сваім Рыгорам. Той раницай яна спяшалася трапіць да іх крыху раней — быў дзень нараджэння сына. Звыкла паклаўшы букецік спачатку на магілу старэйшага, паспяшалася да малодшага і... ледзь не абамлела: да болю знаёмая мужчынская фігура ў смутку застыла каля апошняга прытулку яе сыночка... Не, цуд не адбыўся, з вечнасці да жывых яшчэ ніхто не вяртаўся. Калі прайшло здранцвенне, Вольга нарэшце зразумела, хто апырэдзіў яе. Скрозь сваё гора яна з цяжкасцю ўспрымала сельскія навіны. І гэтую таксама ўсвядоміла абрыўкамі. Старэйшы сын яе Рыгора вярнуўся ў вёску, так і не наладзіўшы за ўсе гэтыя гады сваё жыццё. Пакуль што спыніўся ў далёкай радні. Толькі каму патрэбен лішні рот? І вось ён тут, каб ушанаваць памяць бацькі і брата.

Упершыню за столькі цяжкіх дзён на сэрцы Вольгі раптам пацяплела. Яна падышла да маладога мужчыны і моўчкі спынілася побач. Кожны нейкі час думаў аб сваім. А потым ён папрасіў расказаць яму ўсё пра яе Грышу.

Сонца пераваліла далёка за поўдзень, калі яны вярталіся ў вёску. Моцная мужчынская рука падтрымлівала яе на труджаную, з надзьмутымі венамі руку. Камячок цяпла, які раптам з'явіўся на сэрцы, не знікаў. На імгненне ёй здалося, што гора, якое здарылася ў яе жыцці, проста страшны сон. Да рэальнасці яе вярнуў сваёй песняй маленькі жаўрук, які нібы застыў над жоўтым жытнім полем. Ах, як жа любіла яна сваіх Рыгораў!

— Пераходзь, сыноч, да мяне. Пакой нашага малодшага свабодны. Навошта табе мучыцца аднаму? Бацька з братам ухвалілі 6 мяне, — прамовіла Вольга гэта амаль скарагаворкай, апырэджваючы пярэчанні. І калі іх не пачула, з палёгкай уздыхнула.

З сінх нябёсаў лілася на разамлелую ад ліпеньскага сонца зямлю дзіўная песня жаўрука, як гімн усёпераможнаму жыццю...